

УДК 78(477)“19/20”

DOI <https://doi.org/10.15407/nte2022.04.017>**КУЗИК ВАЛЕНТИНА**

кандидатка мистецтвознавства, старша наукова співробітниця відділу музикознавства та етномузикології Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України, членкиня Національної спілки композиторів України, лауреатка премії ім. М. В. Лисенка. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0110-6937>

KUZYK VALENTYNA

a Ph.D. in Art Studies, a senior research fellow at the Department of Musicology and Ethnomusicology of the NAS of Ukraine Maksym Rylskyi Institute of Art Studies, Folkloristics and Ethnology, a member of the National Union of Composers of Ukraine, the M. Lysenko Prize winner. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0110-6937>

Бібліографічний опис:

Кузик, В. (2022). Музична культура України на виклики часу. *Народна творчість та етнологія*, 4 (396), 17–24.

Kuzyk, V. (2022). Musical Culture of Ukraine against the Challenges of Time. *Folk Art and Ethnology*, 4 (396), 17–24.

МУЗИЧНА КУЛЬТУРА УКРАЇНИ НА ВИКЛИКИ ЧАСУ

Анотація / Abstract

Нині Україна живе в історично визначальну добу, коли йде російсько-українська війна і в суспільстві стверджується відчуття національної гідності та особистого достоїнства цивілізованої європейської людини. Постійно постають порівняння подій 1918–1921 років – часи вперше проголошеної незалежної Української Народної Республіки – і 2022 року, коли з особливою агресією проявилася позиція ворога **«остаточно покінчити з українським питанням»**. Значну роль у тих історичних подіях відіграла також Українська республіканська капела під орудою Олександра Кошиця – **перший культурний амбасадор** України в Західній Європі та Америці.

У сучасному протистоянні цивілізації та дикунства орди потужною «гуманітарною зброєю» стали дії представників української культури, зокрема музикантів. Концертна діяльність наших виконавців охопила музичні естради й театральні сцени різних країн світу. Багато провідних зарубіжних колективів взяли до виконання українську музику. Найбільшого поширення набули Державний Гімн України, пісні «Ой у лузі червона калина» (версія Андрія Хливнюка й ансамблю *Pink Floyd*), «Стефанія» *Kalush-orchestra* (переможці Євробачення-2022).

У європейській музичній культурі нині помітні три суттєві складові, що потребують серйозної уваги: 1) **Творча спадщина**, тобто *«руське насліддя»*, що насаджувалося впродовж століть; 2) **Виконавські сили**, тобто пріоритет музикантів з України; 3) **Вирішення проблеми в самій Україні**, насамперед з названим *«руським насліддям»*. Російсько-українська війна поставила крапки над «і» над багатьма сутнісними явищами життя і стала потужним імпульсом для реорганізаційних процесів як у національній, так і світовій музичній культурі.

Ключові слова: музична культура України, російсько-українська війна, Українська республіканська капела, Національна спілка композиторів України, Державний Гімн України, «Щедрик», «Стефанія», «Ой у лузі червона калина».

Currently, Ukraine is living in a historically defining period of the Russian-Ukrainian war, when the feeling of national dignity and self-respect of a civilized European person is asserted in society. Comparison of the events of 1918–1921 appears constantly – the times of the first proclaimed independent Ukrainian People's Republic, and 2022, when the enemy's position **to put an end to the Ukrainian question finally** is manifested with particular aggression. The Ukrainian Republican Chapel under the leadership of Oleksandr Koshyts – **the first cultural ambassador** of Ukraine in Western Europe and America – has been of a great significance in those historical events.

The actions of representatives of Ukrainian culture, musicians in particular, have become a powerful “humanitarian weapon” in the contemporary confrontation between civilization and the savagery of the horde. The concert activity of our performers has covered musical and theater stages of various countries of the world. Many leading foreign groups have decided to perform Ukrainian music. The National Anthem of Ukraine and the songs *Oi u luzi chervona kalyna / Oh, Red Viburnum in the Meadow* (version by Andrii Khlyvnyuk and the *Pink Floyd* ensemble), *Stefania* by Kalush Orchestra (winners of Eurovision Song Contest–2022) have become the most widespread.

Nowadays there are three essential components in European musical culture, requiring serious attention: 1) **Creative heritage**, i. e. *Russian heritage*, spread over the centuries; 2) **Performing forces**, namely the priority of musicians from Ukraine; 3) **Solving the problem in Ukraine itself**, primarily with the so-called *Russian heritage*. The Russian-Ukrainian war has dotted all the “i” over many essential phenomena of life and become a powerful impetus for reorganization processes both in national and world musical culture.

Keywords: musical culture of Ukraine, Russian-Ukrainian war, Ukrainian Republican Chapel, National Union of Composers of Ukraine, National Anthem of Ukraine, *Shchedryk*, *Stefania*, *Oi u luzi chervona kalyna / Oh, Red Viburnum in the Meadow*.

Нинішньому поколінню українців випало жити в історично визначальну добу, коли сталий для історії оберт по спіралі в проміжку 100 років визначив новий ВИКЛИК ЧАСУ. Нам пощастило ствердити перервану незалежність і суверенність, підступно обіграну 1921 року, виростити нове свідоме покоління громадян, народжених уже після 1991 року, відновити в суспільстві відчуття національної гідності та особистого достоїнства цивілізованої європейської людини. Такі процеси змогли відбутися тільки тоді, коли кращі представники нації в різних ланках і прошарках суспільства, серед яких не останнє місце посідали й люди мистецтва, у попередні роки плакали та за умов своєрідної «інтелігентської конспірації» передавали ідеали незалежної самостійної України своїм нащадкам, ризикуючи не тільки власною свободою, але й життям.

За часів офіційно продекларованої понад 300-річної «дружби» з «братніми воріженьками» ми фактично підлягали політиці русифікації українського люду: було допущено руйнацію системи національної філософії, просвіти / освіти, технічної думки, літератури, музики, малярства, театру. Усе краще з названого – релігійні святині, історію України-Руси з княжих часів і далі,

постаті талановитих представників нашої культури – привласнено й записано на рахунок «старшого брата». Як не дивно, але ступінь брутального і зневажливого ставлення до України нещодавно висловив на типово кримінальному слензі, властивому гвалтівникам, очільник РФ: «Нравіцца, не нравіцца – терпі, моя красавіца». Іншої долі, аніж «терпіти», нам не передбачалося.

Не даремно нині думки й вислови багатьох політичних і культурних оглядачів апелюють до порівняння подій 1918–1921 років – доби вперше проголошеної незалежної Української Народної Республіки¹, і 2022 року, коли з особливою агресією проявилася позиція «остаточно покінчити з українським питанням». Однак на цей раз після супротиву і звільнення Київщини від ворожої орди провалилися також потуги захопити Харків (нібито цілковито «рускоговорящий») і, можливо, знову зробити його столицею, як століття тому. Щоправда, у першому випадку – 1919 року – не вдалося утвердити на мапі світу появу нової суверенної держави України. Від тих подій на культурному обрії нашої історії назавжди залишився спалах яскравої зірки – Української республіканської капели під орудою Олександра Кошиця, яка стала пер-

шим культурним амбасадором України та понесла у світі кращі здобутки національної хорової культури². Триумфальний успіх капели маніфестував самобутність українського мистецтва зі сцен різних держав Західної Європи, Північної та Південної Америки. У її репертуарі були твори й обробки Миколи Лисенка, Кирила Стеценка, Миколи Леонтовича, Василя Барвінського, самого Маєстро та інших відомих авторів [7]. Однак світова слухацька аудиторія 1920-х років насамперед виокремила «Щедрик» Миколи Леонтовича, – імовірно, спрацювали якісь загальні універсальні механізми образно-слухового сприйняття, властиві людству саме в ту історичну добу. Нині виповнюється 100-річчя початку гастролей капели у США та країнах Нового світу, де 5 жовтня 1922 року відбувся перший концерт на американському континенті в найпрестижнішій концертній залі Нью-Йорка *Carnegie Hall* (після того тільки в самих США капелянами було дано понад 200 концертів у 36 штатах країни)³.

Новий 2022 рік відповідні культурні установи США та України розпочали тим, що поринули в готування великої культурної акції, пов'язаної зі згаданим 100-річчям концерту в *Carnegie Hall* і можливістю повторити це з кращими хорами України. У свою чергу науковцями нашого Інституту 25 січня було проведено Міжнародний круглий стіл «Світовий тріумф “Щедрика” М. Леонтовича (до 100-річчя гастролей Української республіканської капели під орудою О. Кошиця в Америці)» із залученням широкого кола науковців та діячів культури⁴. Рік тільки розпочався, і громадилися нові плани й проекти, незважаючи на те, що на східному кордоні країни вже восьмий рік ішли позиційні бої.

За місяць – 24 лютого – життєва ситуація кардинально змінилася, Україна виявилася в загостреному воєнному протистоянні з давнім північним ворогом. Розпочалася запекла війна, справжню оцінку якій дасть людство після нашої перемоги. Нині історія

вивела Україну на воєнне протистояння з тим самим ворогом, проте ситуація склалася інша. Супротив нашого народу став неочікуваним для «братішки» та викликав у світі величезну хвилю – справжнє цунамі – міжнародної підтримки, з допомогою якої ми сподіваємося досягти перемоги. Адже Україна вже не була *terra incognita*, світ офіційно її знав як одну із засновниць ООН.

У протистоянні цивілізації та дикунства орди значною «гуманітарною зброєю» стали дії представників української культури, зокрема музикантів. Концертна діяльність наших виконавців охопила музичні естради й театральні сцени багатьох країн світу. Колектив уславленої «Метрополітен-опера» в Нью-Йорку заклав традицію з-поміж світових оперних театрів і філармоній на знак підтримки боротьби України з агресором перед спектаклем виконувати Державний Гімн України Михайла Вербицького – Павла Чубинського. Багато концертних програм та оперних спектаклів різних країн світу долучили до співу нашого Державного Гімну ще й духовний гімн-молитву «Боже, Єдиний, Великий» Миколи Лисенка – Олександра Кониського. Заполонили світовий ефір і українські пісні – «Ой у лузі червона калина» Степана Чарнецького (нова версія Андрія Хливнюка, згодом і ансамблю *Pink Floyd*)⁵. Усіх приголомшив тисячоголосий спів *a cappella* цієї пісні січових стрільців естонськими хористами. Не очікувано вона стала навіть частиною недільної Меси в кафедральному костелі Варшави [2]. На площі Відня стооголоса зазвучала «Рідна мати моя» Платона Майбороди – Андрія Малишка (за роялем імпровізував Євген Хмара). З-поміж виконавців популярної музики варто виокремити співака Дзідзьо (Михайло Хома), який до святкування 30-річчя проголошення незалежності України як соліст записав Державний Гімн України, що в ці дні звучить майже щогодини в засобах масової інформації, піднімаючи дух бойового супротиву нації⁶. Неабиякий внесок у спільну боротьбу зробила співачка Джамала – переможниця Євроконкурсу

вокалістів світу. Вона об'єднала відомих виконавців планети в єдину онлайн-концертну марафон-програму для збору коштів на підтримку Збройних сил України.

Попри ведення бойових дій, «музи не змовкають». 180-річний ювілей українського композитора-класика Миколи Лисенка урочисто було відзначено в Києві (24 березня, у Великому концертному залі ім. В. Сліпака при НМАУ), Львові (26 березня, на площі перед Львівською національною оперою). Відкритий концерт на площі перед Оперним театром провели й хор та оркестр Одеси. Ювілейну дату українського композитора-класика відзначили також у програмах німецьких, шведських, австрійських, італійських музик.

Багатостраждальний та нескорений Харків, незважаючи на атаки ворога, провів фестиваль класичної музики *KharkivMusicFest*. Майданчиками для «Концертів поміж вибухів» стали станції метро та захищені сховища бізнес-центрів.

Справжнім вибухом став триумф українського хіта «Стефанія» *Kalush-orchestra* на Євробаченні-2022. Неймовірно, але наші пісні, ніби «Гарпуни» й «Джавеліни», одразу й однозначно вирішили проблему з російською попсою в Україні [3].

Трагічна ситуація від 24 лютого 2022 року, яка отримала 11 квітня визначення як «Українська народна війна» (Володимир В'ятрович), стала також і новим історичним викликом для членів Національної спілки композиторів України. 8 березня 2022 року в засобах комунікації було засновано Групу КК (Київський композитор), що від травня стала називатися «Українське музичне життя: композитори, проекти, афіші». Ініціатором створення групи був голова НСКУ композитор Ігор Щербаков, який перейняв на себе цю роль після раптової смерті очільниці Київської організації НСКУ, талановитої композиторки Ганни Гаврилець († 27 лютого 2022 р.), чие серце не витримало трагічної напруги. На жаль, ця втрата не перша та не єдина від початку війни: 5 березня не

стало видатної вченої-фольклористки Софії Грици; 25 березня – київського композитора Юрія Шевченка, 14 квітня – харківського композитора Володимира Птушкіна. Зовсім недавно відійшов у горні світи й видатний учений-етнолог, лірник і кобзар Михайло Хай († 15 жовтня 2022 р.).

Від першого дня роботи «Групи» в Інтернеті вдалося вийти на контакт із багатьма членами Київської організації НСКУ та дізнатися про їхнє місцеперебування й потреби. Показово, що «Група» стала швидко розширюватися за рахунок під'єднання відомих київських музикантів: диригентів – Володимира Сіренка, Володимира й Алли Шейко, Василя Василенка, струнників – Богдани Півненко, Катерини Супрун, Назарія Стеця, піаністів – Ірини Шестеренко, Андрія Кутесевича та багатьох інших. До її лав підключилися композитори, музикознавці, виконавці зі Львова, Ужгорода, Харкова, Чернівців, митці з Польщі, Австрії, Німеччини, Швеції, Швейцарії, Канади, США, Японії та ін.

У цей час випробувань дуже зміцніли контакти митців Польщі та України, і це не дивно, адже Польща найпершою протягла руку допомоги нашому народові, прийняла мільйони біженців з дітьми, надає допомогу в усіх сферах воєнного, соціального й культурного життя. Серед помітних явищ – благодійний концерт «Солідарні з Україною» в Сілезькій опері (відбувся 26 березня; присвячений Дню театру). Польські афіші презентують програми концертів із творів українських і польських композиторів за місяць наперед – у Кракові, Варшаві, Гданську, Щеціні, Вроцлаві та інших містах.

У тих акціях беруть активну участь музиканти, які змушені були тимчасово покинути Україну, а також ті, які працювали ще до війни за контрактами з різними відомими філармоніями й оперними театрами країн Європи та Америки. Серед творів симфонічної музики часто обирають до виконання знамениту Увертюру Миколи Лисенка – Левка Ревуцького до опери «Тарас Бульба»,

симфонії Бориса Лятошинського, оркестрові твори Мирослава Скорика, композиторів молодшої генерації Вікторії Польової, Ганни Гаврилець, Богдани Фроляк, Володимира Зубицького, Богдана Кривопуста, Олега Безбородька, Золтана Алмаші, Євгена Ланюка, Любави Сидоренко, Богдана Сегіна, Віктора Камінського. Особлива увага в європейських концертних установах була зосереджена на творчості композиторів-ювеларів Євгена Станковича та Валентина Сильвестрова. Зазначу, що останнього знають у Західній Європі найбільше, тому ювілейний концерт із камерних і хороших творів Валентина Сильвестрова відбувся в престижній музичній залі ушлявленого Оксфордського університету (фортепіанні твори представили Олег Безбородько, Євген Громов, вокальні – Інна Галатенко, хорові – знаменитий камерний хор «Київ» під орудою Миколи Гобдича) [6].

Поширенню української хорової музики у світі дуже посприяла публікація 2019 року видавництвом «Музична Україна» повного корпусу хорових творів М. Леонтовича з латинською транслітерацією кожного зразка, що зараз активно співаються багатьма капелами різних країн світу.

Парадоксально, але бойкот російській культурі в дні протистояння двох світів – «світла й темряви» – поширився із Заходу у квітневі дні. Те, що нам не вдавалося зробити в себе з 1991 року, а особливо після 2014-го, ГУРТОМ виявилось можливим здійснити впродовж травня 2022 року [4]. Цей процес має три суттєві складові:

1) **Творча спадщина**, тобто «*русское наследие*». Річ у тім, що опери, балети, симфонічні, інструментальні та вокальні твори, які були заплановані на 2–3 роки наперед у концертних і театральних сезонах, треба було переглянути. Це пов'язано з такими іменами, як Михайло Глінка, Петро Чайковський, Модест Мусоргський, Олександр Бородин, Микола Римський-Корсаков, Сергій Рахманінов. Спірними залишаються Ігор Стравинський, Сергій Прокоф'єв. З'явився неймовірний

попит на українські нотні видання, до чого ми, зізнаймося, виявилися неготовими (нот, а особливо симфонічних партитур із партіями в електронних технологіях обмаль). Роботу із забезпечення нотного матеріалу взяла на себе група молодих львів'ян на чолі з Іваном Остаповичем. У цьому плані неабияку роль відіграє ФАКТОР РИЗИКУ, адже твори названих російських композиторів, визнані ШЕДЕВРАМИ та відібрані багатолітньої сценічною практикою, доводиться замінювати невідомою музикою, яка жодного разу не бралася до репертуару. Чи сприйме слухач? Найбільш активно на такі ризики йдуть у Польщі, Чехії та Німеччині. Зокрема, польська музична критика повідомила, що виконання у Шльонській філармонії (м. Катовіце, 11 червня) Другої симфонії Л. Ревуцького стало справжнім відкриттям незнаного досі шедевра та мало шалений успіх. У Німеччині (м. Берлін) з нечуваним успіхом сприйняли симфонічну «Молитву за Україну» Валентина Сильвестрова. І так майже щодня зусюди приходять чудові звістки про відкриття «ОКЕАНУ МУЗИКИ» з України. З ініціативи видатного музикознавця Михайла Бялика⁷, який жив у Гамбурзі, саме у дні війни реалізується великий проєкт проведення Фестивалю української музики в знаменитій Ельбській філармонії.

2) **Виконавські сили**. Не секрет, що з бажанням мати широкий ангажемент та покращити фінансово життя багато талановитих музикантів з колишніх союзних республік, а нині – самостійних країн, виїхали працювати на Захід, до США, Японії. Особливо з Росії. Після початку російсько-української війни, коли більшість світових оперних театрів та філармонічних установ відмовилися співпрацювати з російськими виконавцями, заангажованість українських музикантів (співаків, диригентів, інструменталістів, режисерів) значно зросла. Згадаємо хоча б імена диригентів Оксани Линів і Кирила Карабиця. Зрозуміло, це викликало чимало крупних і дрібних скандалів, що вихлюпнулися в ефір та на сторінки преси. Особливо коли «зірка»

була досить «променистою», як-от диригент, «музичний магнат» Валерій Гергієв. Початок цього маніфестувало позапланове (30 квітня 2022 р.) запрошення української співачки Людмили Монастирської до «Метрополітен-опера» в Нью-Йорку на виконання партії Турандот в однойменній опері Дж. Пуччіні (замість проанонсованої раніше російської співачки Анни Нетребко). Тріумфальне виконання ролі китайської принцеси завершилося виходом співачки на фінальний уклін з Державним Прапором України. Доречно зауважити, що зарубіжна музична критика визнала Людмилу Монастирську зіркою світового вокалу, продовжувачкою традицій Соломії Крушельницької, Марії Каллас, Монсерат Кабальє.

3) Вирішення проблеми в самій Україні. Відомо, що в нас імена російських композиторів носять уславлена НМАУ (ім. Петра Чайковського), Дніпропетровська академія музики (ім. Михайла Глінки), Волинський музичний коледж (ім. Ігоря Стравинського), Концертний зал Запорізької обласної філармонії (ім. Михайла Глінки), додам ще й Донецьку музичну академію (ім. Сергія Прокоф'єва). Ці іменування з'явилися в різні часи та з різним історичним підтекстом. Нині особливо гострі дискусії у світовому музичному просторі (це не перебільшення) точаться навколо Київської *Alma Mater*. На мою думку, варто було б поставити це питання на паузу. Згадую, як за часів мого студентства Миколу Ділецького, Максима Березовського, Дмитра Бортнянського однозначно називали російськими композиторами. Знадобилося майже пів століття й чимало зусиль десятка музикознавців, щоб перебороти неймовірно сильний супротив «старшого брата» та довести світові, що це діячі української культури, а також й залучити їх до нашого національного реєстру. Щодо Михайла Глінки можу зазначити – він етнічний білорус (але білоруські колеги говорять про це поміж собою пошепки). Ігор Стравинський в еміграції відкрито позиціонував себе як нащадка українського роду

з гербом «Сулима», хоча й був «рускоговорящим». Відносно Петра Чайковського теж ситуація неоднозначна. Адже Станіслав Людкевич застерігав – «не кидайтеся Чайковським».

Як людина, котра в студентські роки працювала в музеях Чайковського і в Кам'янці (Україна), і в Клину (РФ), де ознайомила-ся з різними цікавими історичними документами, сприймаю це як заклик до нинішніх поколінь музикознавців України поборотися за НАШОГО Чайковського. Адже неспроста його музику насамперед на Заході сприймають як «втілення російської душі» (на відміну від Росії, де ті лаври віддають Модесту Мусоргському, Миколі Римському-Корсакову). Це засвідчує європейський вектор таланту митця. А той вектор пролягає через Україну, яку він любив і не раз звертався до українських фольклорних джерел. А ще – його родовід, покоління предків. Генетику не приховати. І «ГОЛОС КРОВІ» могутній аргумент. Саме цей «ГОЛОС» привів євреїв діаспори через 2 тисячоліття поневірянь до утворення власної держави. Преконана, саме «ГОЛОС КРОВІ» весь час кликав Петра Ілліча до України, українського фольклору та української тематики. Однак є знак історичної несправедливості – ім'я Петра Чайковського дали консерваторії після того, як у боротьбі з «буржуазним націоналізмом» її позбавили імені Миколи Лисенка (1933, маю на увазі Музично-драматичний інститут ім. Миколи Лисенка, куди входила й консерваторія). Тобто це питання дуже делікатне, потребує часу на осмислення.

Варто наголосити, що сьогодні науковці-музикознавці задіяні в поширенні інформації про українських композиторів, виконавців, співаків, окремі творчі колективи, подаючи її в іномовних викладах, переважно англійською, німецькою, польською мовами⁸. Багато з тих музикознавців, які виїхали за межі країни, намагаються працювати з творчими музичними колективами на місцях, допомагаючи нотами, біографічни-

ми довідками про митців, транслітерацією українських слів (для співаків).

Було б не зле, щоби ми – українські музикознавці – увійшли в щільніший контакт із західноєвропейськими музикознавцями, зокрема теоретиками й музичними психологами, фольклористами, аби привести до певної уніфікації наші термінологічні розбіжності. Адже панування в державній верховці в тоталітарні часи «культрегертив у штатському», які здебільшого не мали професійної освіти (у кращому разі – партійці зі стажем, журналісти, ткалі, агрономи), призвело до створення таких невідповідних і неоковирних по суті термінів, що з ними нині не годиться виходити на цивілізований культурний рівень.

Попри воєнні дії, всередині України теж нуртує мистецьке життя. Правління НСКУ доклало всіх зусиль, аби 2022 року відбувся традиційний «Київ Музик Фест», приурочений Міжнародному дню музики (1 жовтня). На базах музичних академій Києва, Львова, Харкова проводилися вагомі за проблематикою наукові конференції. Не стоїть остеронь і наша наукова громада Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України. Ми обробляємо та надсилаємо багато повідомлень про зруйновані музеї, концертні установи, театри; поширюємо в електронних медіях інформацію про видатних діячів національної музичної культури, ще малознаних світовому загалові. Саме влітку 2022 року

колектив відділу музикознавства (незважаючи на те, що ми комунікували через *Zoom*, бо частина співробітників з дітьми виїхали зі столиці до інших міст України, а також до Франції, Шотландії, Польщі, Естонії) подав до опублікування 6-й том «Української музичної енциклопедії» (головний редактор – академік Ганна Скрипник). Плануємо це багатомне видання (а буде 8 томів) представити і в англomовній версії. Така наукова праця є нашою формою боротьби з підступним ворогом за утвердження світлих цивілізаційних ідеалів людства.

Наостанок дещо позитивне, маю на увазі дивовижні графічні прояви життєдайної енергії, які графічно проступають у таких «брендових» шедеврах української музики, що стали знаками України у світовій спільноті 1919 року («Щедрик») та 2022 року («Стефанія», «Ой у лузі червона калина» та ін.). Музичні хвилі кожного з них групуються у графічні форми квітки. За абрисами й пелюстками це різні квіти, однак це КВІТИ ЖИТТЯ, якими розквітне МАЙБУТТЯ рідної землі, нашої української спільноти. Нині працюю над розвідкою про той дивовижний ВІНОК пісень-квітів, що збагачують обрії музичної семіотики, а водночас і сучасне українське музикознавство.

Завдань багато. Роботи багато. Війна поставила крапки над «і» над багатьма сутнісними явищами життя взагалі та мистецького зокрема. Треба їх вирішувати нам, нинішньому поколінню суверенної європейської держави.

Примітки

¹ УНР, Четвертий Універсал Української Центральної Ради від 22 січня 1918 р.

² Для західної публіки було дивною слухати повноцінні на 2 відділи концерти українського хору *a cappella* з бездоганно чистим інтонуванням (без звичного для західної хорової традиції супроводу оркестру, органа чи фортепіано, що давали постійну підтримку тональності).

³ Див.: Світовий тріумф «Щедрика»: 100 років культурної дипломатії України / концепція, текст, упорядкування документів Т. Пересунько. Київ: АртЕк, 2018, с. 367 [7].

⁴ За матеріалами Круглого столу редакційним відділом ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України підготовлено до друку монографічну збірку (Київ, 2022).

⁵ Доля цієї пісні-гімну, що вважається народною, дивовижна. Її витоки простежуються ще в часи Хмельниччини, що засвідчено на сторінках збірки «Историческія пѣсни малорусскаго народа съ объясненіями» В. Антоновича й М. Драгоманова [1]. Однак наспів не був відомим. У 1913 році віршований текст доповнив і обробив С. Чарнецький (на той час режисер львівського

театру «Руська бесіда») та ввів до нової постановки п'єси «Сонце руйни» В. Пачовського, за мелодію він узяв наспів народної пісні «Розлилися бережечки». У 1914 році січові стрільці на своєму з'їзді в Галичині визнали пісню своїм гімном [5]. На Подніпрянській Україні пісня поширилася з 1918/1919 років. У часи радянської влади вона була заборонена, але жила в «підпіллі» як гімн українського дисидентського руху опору.

⁶ У часи Помаранчевої революції виконанням Державного Гімну України уславив своє ім'я співак Олександр Пономарьов.

⁷ На превеликий жаль, життя Михайла Григоровича Бялика – вченого-музикознавця європейської слави, родом з Києва – обірвалося 16 жовтня 2022 року. Він мріяв про перемогу України над ворогом і, незважаючи на похилий вік, багато робив для популяризації нашої музики у світі.

⁸ Музикознавиця І. Сікорська поширила англomовну інформацію про композитора-класика Миколу Лисенка, авторка цієї статті – в англomовній версії біографії композиторів Левка Ревуцького та Миколи Леонтовича, а також інформацію про «Щедрик» Миколи Леонтовича.

Джерела та література

1. Историческія пѣсни малорусскаго народа съ объясненіями Вл. Антоновича и М. Драгоманова. Томъ первый. Киевъ, 1874. 50 с.

2. Кузык В. Алгоритми конструювання символічної образності пісні «Ой у лузі червона калина». *Інтернет-журнал «Музика»*. 2022. 8 серп. URL : http://mus.art.co.ua/alhorytmy-konstruiuvannia-symvolichnoi-obraznosti-pisni-oy-u-luzi-chervona-kalyna/?fbclid=IwAR0cuqu2Pt4oz_tkWfdqKfB6z4tE7wfHmvoLZUvUkI9VPOkngKGvcplfAI.

3. Кузык В. Алгоритми секретів хіта «Стефанія». *Інтернет-журнал «Музика»*. 2022. 12 черв. URL : <http://mus.art.co.ua/alhorytmy-sekretiv-khita-stefaniia/>.

4. Кузык В. М'яка сила музики: український контекст / Інтерв'ю вела Сніжана Мазуренко. *Прес-служба НАН України*. 2022. 8 серп. URL : <https://www.nas.gov.ua/UA/Messages/Pages/View.aspx?MessageID=9425>.

5. Маслій М. Степан Чарнецький – автор другого, неофіційного гімну українців «Ой у лузі червона калина...». URL : https://www.facebook.com/messenger_file/?attachment_id=1015426669141399&message_id=mid.%24cAAAABHkMKmaIs3ccEWCgJHSYXcFR&thread_id=100000487156496.

6. Олійник Л. Український тиждень в Оксфорді під знаком Валентина Сильвестрова. *Інтернет журнал «Музика»*. 2022. 11 жовт. URL : <http://mus.art.co.ua/ukrainskyy-tyzhden-v-oksfordi-pid-znakom-valentyna-sylvestrova/>.

7. Світовий триумф «Щедрика»: 100 років культурної дипломатії України / концепція, текст, упорядкування документів Т. Пересунько. Київ : АртЕк, 2018. 367 с.

References

1. *Historical Songs of Ukrainian People with Explanations of V. Antonovych and M. Drahomanov*. Kiev, 1874, vol. 1, pp. 50 [in Russian].

2. KUZYK, Valentyna. Algorithms for the Construction of the Symbolic Imagery of the Song *Oi u luzi chervona kalyna / Oh, Red Viburnum in the Meadow*. *Music Internet-Journal*. August 8, 2022. Available from:

http://mus.art.co.ua/alhorytmy-konstruiuvannia-symvolichnoi-obraznosti-pisni-oy-u-luzi-chervona-kalyna/?fbclid=IwAR0cuqu2Pt4oz_tkWfdqKfB6z4tE7wfHmvoLZUvUkI9VPOkngKGvcplfAI [in Ukrainian].

3. KUZYK, Valentyna. Algorithms of the Secrets of the Hit Song *Stefania*. *Music Internet-Journal*. June 12, 2022. Available from: <http://mus.art.co.ua/alhorytmy-sekretiv-khita-stefaniia/> [in Ukrainian].

4. KUZYK, Valentyna. Soft Power of Music: Ukrainian Context / Interview conducted by Snizhana Mazurenko. *Press Service of the NAS of Ukraine*. August 8, 2022. Available from:

<https://www.nas.gov.ua/UA/Messages/Pages/View.aspx?MessageID=9425> [in Ukrainian].

5. MASLII, Mykhailo. Stepan Charnetskyi is the Author of the Second, Unofficial Anthem of Ukrainians *Oi u luzi chervona kalyna / Oh, Red Viburnum in the Meadow*. Available from: https://www.facebook.com/messenger_file/?attachment_id=1015426669141399&message_id=mid.%24cAAAABHkMKmaIs3ccEWCgJHSYXcFR&thread_id=100000487156496 [in Ukrainian].

6. OLIINYK, Lesia. Ukrainian Week in Oxford under the Sign of Valentyn Sylvestrov. *Music Internet-Journal*. October 11, 2022. Available from: <http://mus.art.co.ua/ukrainskyy-tyzhden-v-oksfordi-pid-znakom-valentyna-sylvestrova/> [in Ukrainian].

7. PERESUNKO, Tina, compiler. *World Triumph of "Shchedryk": 100 Years of Cultural Diplomacy of Ukraine*. Kyiv, ArtEk, 2018, pp. 367 [in Ukrainian].